

ство в цілому будуть націлені на поєднання науково-дослідницької діяльності, системи освіти, людських ресурсів та бізнесу з єдиною метою – підвищення рівня технологічного розвитку та міжнародної конкурентоспроможності країни, з'являться додаткові широкі можливості стабільного економічного росту.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, стратегія демографічного розвитку повинна передбачати цілісну систему заходів економічного, правового, соціального, освітнього, культурного, інформаційно-пропагандистського та організаційного характеру і бути спрямована на зниження смертності, підвищення народжуваності, захист та відновлення генофонду населення України. Її реалізація повинна підтримуватися спеціально створеною системою моніторингу соціально-демографічної ситуації, націленою на інформаційне забезпечення демографічних досліджень, зокрема процесів відтворення населення, питань репродуктивної поведінки, трудової міграції тощо.

Подолання кризи і досягнення сталого демографічного розвитку, нормалізація відтворення населення є тривалим і складним процесом. При цьому вихід із ситуації, що склалася, полягає не стільки в подоланні депопуляції, скільки у підвищенні якос-

ті життя населення, збереженні та відтворенні його життєвого і трудового потенціалу. Сьогодні у світі все більшого розповсюдження набуває так звана модель балансу, коли населення оцінюється не кількісними показниками, а якісним потенціалом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Лібанова Е. Прогноз демографічного розвитку України на період до 2050 року / Е. Лібанова // Світогляд. – 2008. – № 3. – С. 48-51.
3. Рамазанов Ш. Демографічна ситуація в Україні: тенденції розвитку та ризику / Ш. Рамазанов // Університет. Історико-філософський журнал – 2008. – № 2. – С. 51-58.
4. Лібанова Е. Як подолати демографічну кризу / Е. Лібанова // Праця і зарплата – 2007. – № 12(544) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=40715&cat_id=3698544.
5. Стратегія демографічного розвитку в період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2006р. № 879 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/879-2006-p>.
6. Терещук В. Природний рух населення й депопуляція в Україні на тлі європейської демографічної ситуації / В. Терещук // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 4. – С. 19-23.

УДК 331.5.024.54

Дружиніна В.В.

*кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*

ВИБІР МЕТОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБАЛАНСОВАНІСТІ МІСЦЕВОГО РИНКУ ПРАЦІ

Стаття присвячена обґрунтуванню вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. Теоретичне і практичне дослідження місцевого ринку праці свідчить, що існує різноманіття наукових методів, застосування яких дозволяє досягати поставлених цілей. З урахуванням специфіки наукового дослідження розроблена модель вибору оптимальних методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці на основі їх класифікації залежно від регулюючого впливу.

Ключові слова: місцевий ринок праці, збалансованість, методи, сегментація, прогнозування, регулювання місцевого ринку праці.

Дружиніна В.В. ВЫБОР МЕТОДОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ СБАЛАНСИРОВАННОСТИ МЕСТНОГО РЫНКА ТРУДА

Статья посвящена выбору методов обеспечения сбалансированности местного рынка труда. Теоретическое и практическое исследование местного рынка труда свидетельствует, что существует многообразие научных методов, применение которых позволяет достигать поставленные цели. С учетом специфики научного исследования разработана модель выбора оптимальных методов обеспечения сбалансированности местного рынка труда на основе их классификации в зависимости от регулирующего влияния.

Ключевые слова: местный рынок труда, сбалансированность, методы, сегментация, прогнозирование, регулирование местного рынка труда.

Druzhinina V.V. CHOICE OF METHODS FOR LOCAL LABOUR MARKET BALANCE PROVISION

The article deals with the study concerning the substantiation of the choice of methods for local labour market balance provision. Theoretical and practical research of the local labour market shows that there is a variety of scientific methods, the use of which allows to achieve the goals. Taking into account the nature of scientific research it has been developed the model of the choice of optimal methods for local labour market balance on the basis of the classification according to the regulatory effect.

Keywords: local labor market, balance, methods, segmentation, forecasting, regulation of local labor market.

Постановка проблеми. Виявлений за допомогою методів економічного аналізу дисбаланс місцевого ринку праці, викликаний посиленням невідповідності попиту та пропозиції, мобільності населення міста, збільшенням тривалості безробіття, підвищенням гнучкості місцевого ринку праці, відмиранням старих і появою нових професій, вимагає розробки послідовності вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. Методи наукового пізнання відрізняються своєю універсальністю і можуть бути застосовані щодо досліджен-

ня різних типів ринків. За допомогою цих методів можна вирішити завдання різної складності. Однак не всі такі методи можуть бути застосовані для вирішення завдань забезпечення збалансованості місцевого ринку праці. Для вибору таких методів необхідно керуватися чітким розумінням особливостей порушеної проблеми, специфіки проведеного аналізу. Згідно з такими умовами, вибір методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці є актуальним, чим пояснюється своєчасність наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичну та методологічну основу дослідження склали фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів щодо проблем ринку праці та зайнятості населення. У роботах науковців І. Горленко, Л. Руденко, С. Малюк, Н. Лебедь, І. Вахович, В. Золотарьова, І. Маслової подано вихідні позиції концептуальних основ збалансованості ринку праці. Проблемна ситуація дисбалансу ринку робочої сили з професійно-кваліфікаційної структури зайнятих досліджувалася в працях Д. Вишневського, який вивчав досвід і перспективи професійно-кваліфікаційної структури робочої сили в країнах з розвинутою ринковою економікою; Ю. Маршавіна, що визначає шляхи регулювання професійно-кваліфікаційного дисбалансу на ринку робочої сили.

Узагальнення й аналіз опублікованих праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо забезпечення збалансованості місцевого ринку праці свідчать про те, що підходи до проблем вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці вивчені недостатньо як у теоретичному, так і в методичному аспектах, і потребують подальшого дослідження. У зв'язку з чим виникає необхідність у додаткових дослідженнях теоретичних та методичних питань стосовно даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці на основі виділення ознаки регулюючого впливу, яка дозволяє вибирати інструменти залежно від цілей регулювання місцевого ринку праці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення рівня збалансованості місцевого ринку праці має комплексний характер, тому досягнення наукової мети можливе за допомогою комплексу методів та здійснення їх вибору; загальна схема такого процесу наведена на рис. 1. Перший етап передбачає сегментацію ринку праці та вибір сегмента. До головних критеріїв сегментації ринку праці відносять соціальні, демографічні, територіальні, організаційно-економічні. Згідно з територіально-просторовою ознакою, серед різноманітних ринків праці виділяють місцевий ринок праці. Методи сегментації дозво-

ляють виявити можливості з боку пропозиції та попиту ринку праці. На підставі отриманих результатів можливо визначити ємність та місткість місцевого ринку праці, а також спрогнозувати кількість його складових елементів.

Сегментація дає можливість сформувати модель функціонування місцевого ринку праці, а також проаналізувати обраний сегмент та визначити характер його функціонування за допомогою аналізу, який проводиться на підставі системи показників сукупного місцевого ринку праці як системи взаємодії сукупного попиту та пропозиції, яка охоплює всю робочу силу та обумовлена структурою зайнятості; показників поточного місцевого ринку праці, системи яких охоплює незайнятую робочу силу та обумовлену мобільність елементів внутрішньої структури місцевого ринку праці; рівня сукупної та поточної збалансованості; чисельність вивільнених та прийнятих працівників за видами економічної діяльності; коефіцієнта обороту робочої сили за видами економічної діяльності; основні міграційні потоки як за межами міста, так і у його межах тощо. Система показників формується залежно від мети наукового дослідження, від обраного сегмента ринку праці, на який спрямовані важелі регулювання.

На другому етапі визначається характер функціонування місцевого ринку праці на основі проведення його аналізу та визначення внутрішніх та зовнішніх факторів впливу на його функціонування (рис. 2). Зовнішні чинники складаються з особливостей функціонування міста і не можуть бути змінені самим ринком праці. Фактори зовнішнього впливу на пропозицію місцевого ринку праці сформувалися під впливом історичних, географічних, соціальних, екологічних аспектів, а фактори зовнішнього впливу на попит на робочу силу – під впливом економіко-географічних аспектів, природних умов і ресурсів.

На сукупну пропозицію місцевого ринку праці впливають фактори, пов'язані з особливостями міста, соціальною структурою населення, демографічні, міграційні, освітні і фінансові. На сукупний попит впливають фактори, пов'язані з особливостями міста, політико-правові, економічні, інноваційно-інвес-

Рис. 1. Модель вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці (авторська розробка)

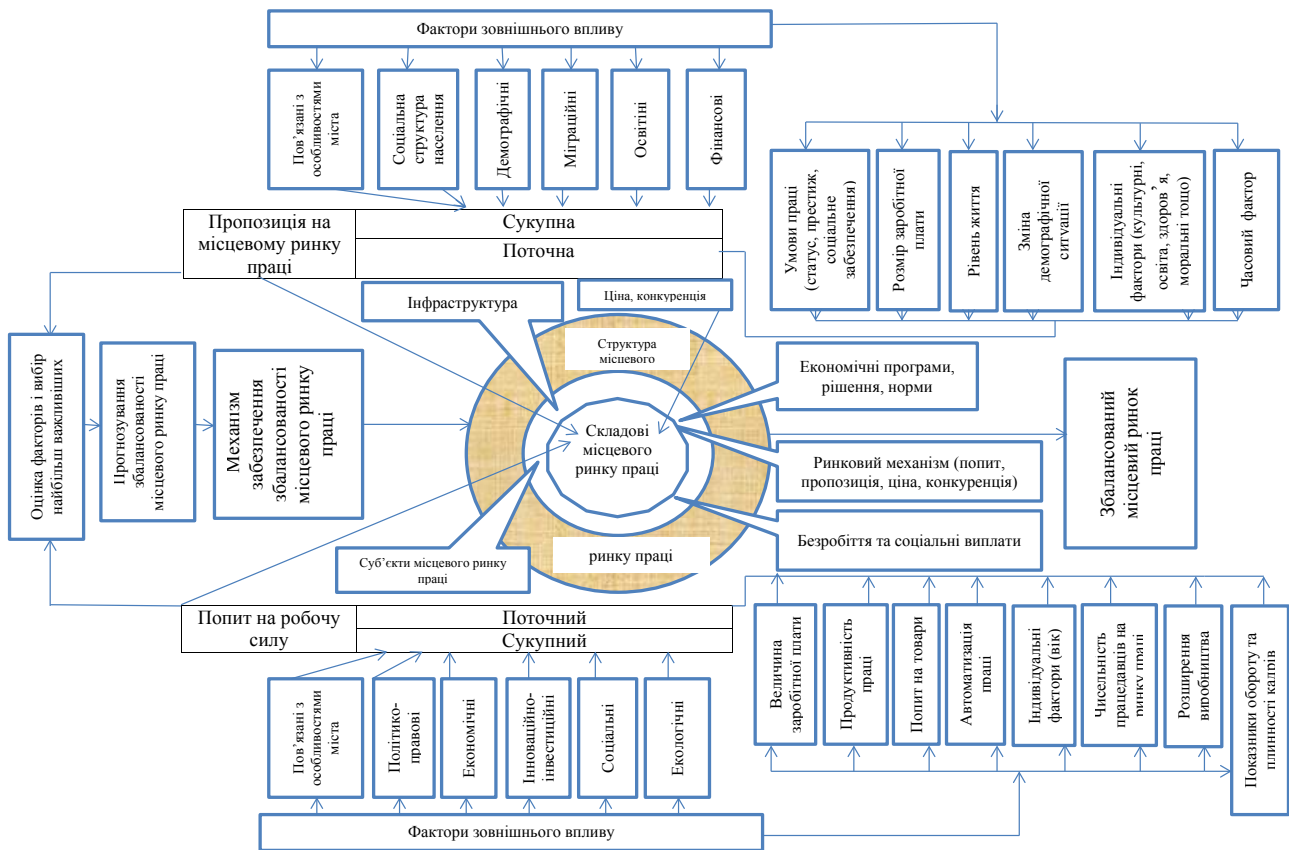

Рис. 2. Фактори впливу на функціонування місцевого ринку праці (авторська розробка)

тиційні, соціальні і екологічні чинники. Характеристика факторів впливу на сукупні попит і пропозицію місцевого ринку праці наведена в табл. 1.

Фактори зовнішнього впливу на функціонування сукупного місцевого ринку праці як механізму характеризуються великою кількістю статистичних показників, основними з яких є соціально-еколого-економічні показники міста: валова додана вартість, обсяг реалізованої промислової продукції, обсяг інвестицій в основний капітал (капітальних вкладень) за рахунок усіх джерел фінансування у фактичних цінах, фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, обсяг прямих іноземних інвестицій за зростаючим підсумком, кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, роз-

дрібний товарооборот суб'єктів підприємницької діяльності всіх форм власності у діючих цінах, доходи місцевих бюджетів (без трансфертів з держбюджету), інноваційна діяльність (впровадження прогресивних технологій, освоєння нових видів продукції), обсяг реалізованої інноваційної продукції, розмір прожиткового мінімуму на одну особу на місяць, сукупні витрати в середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, чисельність народжених, чисельність померлих, міграційний приріст у межах міста, приріст зовнішньої міграції у межах міста, введення в експлуатацію житла, середньомісячна заробітна плата, обсяги шкідливих викидів.

Отримавши результати другого етапу, можна перейти до наступного етапу – етапу прогнозування та моделювання збалансованості місцевого ринку праці. Під прогнозом розуміють можливий стан об'єкта у майбутньому. Залежно від терміну прогнозування прогнози класифікуються на короткострокові, середньострокові та довгострокові. На величину прогнозу впливають причино-наслідкові зв'язки між ендогенними та екзогенними факторами. При прогнозуванні використовується нормативний підхід, який заснований на меті прогнозу:

- зниження рівня безробіття;
- забезпечення умов для збільшення мобільності трудових ресурсів;
- ефективний розподіл працівників за сферами та галузями економіки тощо, від якого залежать методи прогнозування [2].

Найбільш результативними для прогнозування збалансованості місцевого ринку праці є комбінація методів, які враховують

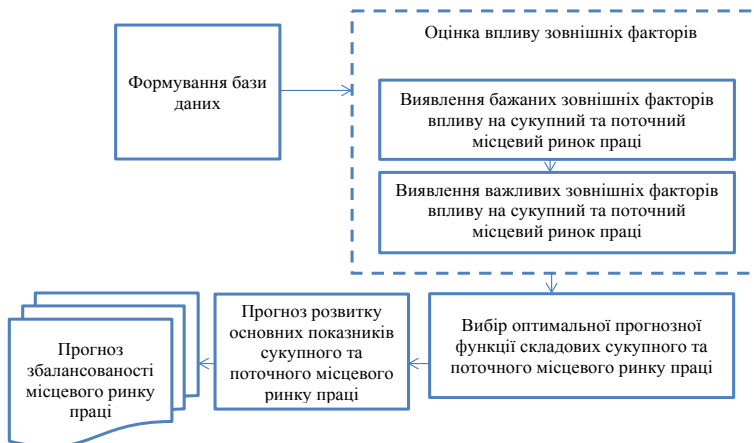

Рис. 3. Алгоритм прогнозування збалансованості місцевого ринку праці (авторська розробка)

Таблиця 1

Характеристика факторів зовнішнього впливу на функціонування сукупного місцевого ринку праці*)

Фактори	Характеристика факторів
Сукупний попит	
пов'язані з особливостями міста	висока концентрація різногалузевих потужних підприємств, скорочення кваліфікованих робочих місць; цікаве місто для підприємницької активності
політико-правові	стабільність політичного режиму; регулювання стану роботодавців по найму та питання соціального забезпечення; стимулювання роботодавців до створення нових робочих місць, легалізація трудових відносин, реалізація прав громадян на працю.
Економічні	прискорення росту економіки; структурна перебудова економіки; зростання доходів суб'єктів економіки; усунення перешкод мобільності робочої сили; інформаційне забезпечення місцевого ринку праці
інноваційно-інвестиційні	розвиток інноваційного типу зайнятості; вклад інвестицій в розвиток міста; задоволення транспортних потреб міста; наявність налагодженої системи залучення інвестицій в соціальну сферу; розвиток науки; інтеграція науки, ринку праці та бізнес-структур.
Соціальні	соціальне страхування; соціальна підтримка (субсидування зайнятості, дотації на оплату житла, комунальні послуги, транспорт); соціальні гарантії (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія тощо); соціальні індексації: соціальна допомога, соціальне обслуговування.
Екологічні	підвищення рівня екологічної культури населення міста; покращення стану навколишнього природного середовища.
Сукупна пропозиція	
пов'язані з особливостями міста	розвиток малого бізнесу
соціальна структура населення	зниження питомої ваги населення працездатного віку, яке має дуже низький рівень доходу або його позбавлений; практично відсутній середній клас населення, що призводить до відсутності стабільності та стійкості; одночасне співіснування надлишку та дефіциту окремих категорій працівників
демографічні	збільшення чисельності населення міста; збільшення народженості та зменшення смертності; збільшення тривалості життя; зменшення смертності населення працездатного віку
міграційні	імпорт робочої сили високої кваліфікації; переважання вимушеної внутрішньої міграції населення; повернення перспективних молодих спеціалістів та молоді
освітні	задоволення розвитку ринку освітніх послуг запитам місцевого ринку праці; забезпечення необхідним рівнем інженерних кадрів; створення матеріально-технічних умов, в яких може і повинен здійснюватися навчальний процес; фінансування вищої освіти за рахунок поліпшення демографічного фактора; безперервна освіта
фінансові	підвищення рівня заробітної плати сприяє зростанню сукупної пропозиції, доходи від індивідуальної діяльності та малий бізнес обмежують сукупну пропозицію; фінансування науково-освітнього комплексу; реалізація політики зайнятості населення за напрямками: тимчасове працевлаштування неповнолітніх, інформування населення та працівників про ситуацію на місцевому ринку праці, соціальна адаптація безробітних; кредитування населення під реалізацію програм «Доступне житло»; лояльна програма щодо надання населенню освітнього кредиту.

*) Таблиця складена на основі [1]

результати прогнозів, отриманих різними методами. Для визначення взаємозв'язків між складовими місцевого ринку праці та його перспективного функціонування побудовано алгоритм прогнозування збалансованості місцевого ринку праці (рис. 3).

Формування інформаційної бази здійснюється із статистичних джерел. Ретроспективний аналіз даних місцевого ринку праці передбачає оцінювання динаміки показників сукупного та поточного місцевого ринку праці. Результати ретроспективного аналізу є основою для застосування методів прогнозування та визначення виду економетричної моделі.

Наступним етапом є аналіз впливу бажаних зовнішніх факторів на складові сукупного та поточного місцевого ринку праці, який дозволяє виявити найбільш важливі фактори функціонування ринку праці та оцінити ступінь їх впливу. За допомогою мате-

матичних методів обирається оптимальна прогнозна функція для сукупних та поточних попиту, пропозиції задоволеного попиту, на підставі якої складається середньорічний прогноз функціонування місцевого ринку праці та його збалансованості.

Прогноз збалансованості місцевого ринку праці дає можливість адекватно реагувати на зміни відповідно у попиті, пропозиції робочої сили, у сфері підготовки та перепідготовки кадрів, узгодженості у процесах вивільнення та розподілу робочої сили у галузях економіки. Ефективність прогнозів залежить від рівня узгодженості інтересів органів місцевого самоврядування, освіти та центрів зайнятості, якого можна досягнути за рахунок регулювання місцевого ринку праці, що передбачає весь перелік методів та інструментів для досягнення поставлених цілей (табл. 2).

Таблиця 2

Вибір методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці*)

Методи	Інструменти	Цілі регулювання						
		Збільшення кількості робочих місць і чисельності зайнятих	Розвиток політики освіти, професійної підготовки та перепідготовки	Стимулювання соціально-економічного розвитку міста	Удосконалення механізму роботи центру зайнятості	Забезпечення контролю за укладанням колективних договорів	Розширення сфери застосування тимчасової зайнятості	Інтеграція осіб з обмеженими можливостями у суспільство
Адміністративні	Створення нових робочих місць	+		+				+
	Ліцензування діяльності організацій	+	+			+		
	Регулювання демографічних і міграційних процесів	+	+					
	Стимулювання зайнятості в інноваційному секторі	+	+	+	+			+
	Модернізація структури робочих місць	+	+	+				+
	Регулювання трудових відносин		+	+		+		+
	Узгодження структури пропозиції та структури робочих місць	+		+	+			+
Організаційні	Створення територіальних схем, планів, прогнозів розвитку місцевого ринку праці	+	+	+	+		+	
	Реалізація територіальних програм зайнятості населення	+	+	+	+		+	
	Організація роботи центру зайнятості населення		+	+	+		+	
	Профорієнтаційна робота, організація суспільної праці		+		+		+	
Організаційні	Організація системи навчання, перепідготовки та підвищення кваліфікації	+	+	+	+			+
Економічні	Бюджетна політика	+	+	+	+			+
	Грошово-кредитна політика	+		+				
	Економічна	+	+	+		+		+
	Податкова	+	+	+				

*) авторська розробка

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, резюмуючи вищевикладене, можна відмітити, що запропонований підхід до вибору методів забезпечення збалансованості місцевого ринку праці на основі середньострокового прогнозування основних соціально-економічних факторів впливу на складові місцевого ринку праці дозволяє створити умови щодо стимулювання зайнятості населення та збільшення кількості робочих місць, підготовки та перепідготовки робочої сили, а розроблена класифікація методів та інструментів, закономірностей і принци-

пів утворюють структуру механізму збалансованості місцевого ринку праці, який має бути прозорою та відкритою системою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Котырло Е. Прогнозирование спроса на рабочую силу на уровне региона / Е. Котырло // Человек и труд. – 2008. – № 4. – С. 26-29.
2. Програма економічного і соціального розвитку міста Кременчука на 2013 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kremen.gov.ua/img/content/programa_na_2013_r_k.pdf.